

KELİME ÖĞRETİMİNDE ÖRNEKLEMENİN ÖNEMİ VE DİVANÜ LÜGAT-İT TÜRK

Prof. Dr. Murat ÖZBAY

Gazi Üniversitesi
Gazi Eğitim Fakültesi
Türkçe Eğitimi Bölümü

Arş. Gör. Deniz MELANLIOĞLU

Gazi Üniversitesi
Gazi Eğitim Fakültesi
Türkçe Eğitimi Bölümü

Özet

Kelime, anlatılmak istenen düşüncelerin göstergesidir. Bireyin sahip olduğu kelime sayısı, onun anlama ve anlatma yeteneğini etkiler. Bu nedenle kelime öğretiminin, dil eğitiminde ayrı bir yeri olduğu söylenebilir.

Bu çalışmanın amacı, kelime öğretiminde dilin kullanım örneklemelerinden yararlanmanın önemini, XI. yüzyılda Türkçe öğretmek amacıyla kaleme alınan Divanü Lügat-it-Türk'ten hareketle ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: *Türkçe eğitimi, Divanü Lügat-it-Türk, kelime, örnek metin.*

IMPORTANCE OF GIVING EXAMPLES IN WORD INSTRUCTION AND DİVANÜ LÜGAT-İT TÜRK

Abstract

A word is an indicator of ideas wanted to be told. The numbers of words that an individual has got affect her understanding and expressing ability. For this reason, there is a different place of word instruction in language education.

The purpose of this work puts forward the importance of benefiting from giving an example of language in word instruction by beginning from Divanü Lügat-it-Türk which was written in order to teach Turkish in 11th century.

Key Words: *Turkish education, Divanü Lügat-it-Türk, word, example of text.*

GİRİŞ

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan en güçlü araçtır. Her insan, bir dil yetisi ile doğar. Bir tür ön hazırlık olarak nitelendirebilecek bu yeti, kişinin içinde doğduğu toplumda konuşulmakta olan dili edinmesine ve bu edinimi kullanıma dökmesine olanak sağlayan bir sistemdir (Ergenç, 2002:129). Dil, hayatın hemen bütün alanlarında türlü düşünceleri ve duyguları anlatmada kullanılır.

Dil, dört beceriden (dinleme, konuşma, okuma, yazma) meydana gelmektedir. Gerek ana dili gerekse yabancı dil öğretiminde dinleme, okuma, konuşma ve yazma temel becerilerinin kazandırılması hedeflenmektedir. Ancak bu becerilerin kazandırılabilmesi için öncelikle bazı edinim ve öğrenmelere ihtiyaç vardır. Bunlardan birisi de kelime bilgisinin geliştirilmesidir (Budak, 2000:19).

Kelime, ifade edilmek istenen düşüncelerin, tavırların ve davranışların göstergesidir. Akyol (1997:46) kelimeyi, tecrübelerin hafızada depolanmış şekli olarak tanımlamaktadır. Bireyin kendini ifade edebilmesinde ve iletişimde bulunduğu kişileri anlayabilmesinde sahip olduğu kelime bilgisinin önemi büyüktür. Bir kişinin kazandığı kelimelerin hepsine kelime hazinesi denir. Kelime hazinesinin genişliği, anlama ve ifade etme yeteneğini de etkilemektedir.

Kelime öğretiminde düzey, ilgi ve ihtiyaçlar göz önüne alındığında kelime öğretim yolları çeşitlilik gösterebilir. Kelime hazinesini geliştirme ile ilgili çok sayıda teknik ve yöntem olmasına rağmen tüm alıştırmaların iki başlık altında toplandığı söylenebilir. Birinci türdeki etkinlikler, *kelimenin anlamı* üzerinde odaklanırken ikinci tür etkinlikler *kelimenin yapısı* ve onun oluşturduğu bağlama dayanmaktadır.

Yeni öğretilecek kelimeler çeşitli yöntem ve teknikler yardımıyla verildikten sonra her kelimenin bir cümle içerisinde nasıl yer aldığının yani bağlamının gösterilmesi sağlanmalıdır. Çetinkaya (2002:42), örneklemelerle desteklenen kelime öğretim şeklinin, öğrenmeyi kalıcı hâle getirdiğini belirtmektedir.

Kelime çalışması esnasında metin-cümle-kelime üçgeni göz önünde tutulmalı, buna göre alıştırmalar yapılmalıdır (Aygün, 1999:13). Kelimeler kullanıldığı yere göre farklı anlamlar taşıyabilmektedir. Bir kelimenin hangi anlamda kullanıldığı ancak içinde yer aldığı metin ve cümleden anlaşılabilir. Ediger (2002:5), öğretilecek kelimelerin bağlam içerisinde verilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bu nedenle kelime öğretiminde örneklemenin ayrı bir önemi olduğu söylenebilir.

Örneklemelerde çağrışım yönünden zengin ve yorumlanabilecek nitelikteki metinlerden faydalanılabilir. Dil eğitimi içerisinde metinler, örnekleme imkân verdiği ve öğrenmeyi kolaylaştırdığı için önemli bir yer tutar. Erkul (2004:80) metni; “Bir sanatçının, bir düşünce, duygu veya hayalini, belirli bir yazı ve dille okura, dinleyiciye ve eleştiriciye göndermesi olan iletişimdeki araçtır.” şeklinde açıklarken Günay (2003:35), “Belirli bir bildirişim bağlamında bir ya da birden çok kişi tarafından sözlü ya da yazılı olarak üretilen bir dil dizgesi bütünü” olarak tanımlar. Bu tanıma göre bildirişim özelliği taşıyan dil ürünleri, metindir.

Kılıç (2002:22) metni, yazılı ya da sözlü dil parçası olarak değerlendirirken Akyol ise (2003:49-50) metinlerin sadece yazılı olarak düşünülmemesi gerektiğini ifade etmiş; dille oluşturulan metinleri; hikâyeler, kitap bölümleri, şiirler, makaleler, masallar vb. şeklinde sıralamıştır. Kısacası dil açısından metin; birbirini izleyen sıralı ve anlamlı bütünlükler oluşturan cümleler dizisidir.

Dil eğitiminde metin seçiminin ayrı bir önemi olmalıdır. Dil eğitimi metinlere dayandırıldığından (Coşkun, 2005) okutulacak metinlerin kültür değerlerinin yanı sıra estetik öğelerle bezenmiş, millî duyguyu zihinlere kolayca yerleştirmeye uygun ve edebî değerinin olması gerekir (Kaya, 1996:25). Edebî eserler, dilin yapısını en iyi şekilde gösteren ve anlatım bütünlüğü taşıyan yapıyla dilin en önemli kullanım alanlarından biridir. Bu nedenle dil becerilerinin kazandırılması yanında kelime hazinesinin zenginleştirilmesi ve dil kurallarının öğretiminde de örneklem oluşturması bakımından temel işleve sahiptir (Takkaç, 1997:44).

Araç olarak kullanılan edebî metinlerin işlevlerini Göğüş (1978:8), “Dilsel göstergelerin düzenli ve tasarlanmış bir bütünü olan yazınsal metinler; duygu, heyecan, coşku, korku ya da insan ruhuna yönelik daha başka soyut değerleri yaratmaya ya da kullanmaya elverişli, anlam bakımından da çok zengin dilsel birimlerdir.” sözleriyle belirtmektedir. Dil öğretiminde edebî metinleri kullanmanın faydaları, şu şekilde sıralanabilir:

1. Edebî metinler, kelime öğretiminde örneklem sunduğu için kelimenin anlamı daha kolay anlaşılır ve kalıcı öğrenme sağlar.
2. Edebî metinler, hayatı tanıma, olaylar ve deneyimler hakkında genel bir bilgi edinme ve anlama becerisi kazandırır.
3. Edebî metinler, kişiye bir metni inceleyip anlama becerisini kazandırır.
4. Edebî metinler, hedef dilin kültürü hakkında bilgi verir.

Bu bakımdan seçilecek metinlere ayrı bir önem verilmelidir. Ayrıca ana dili veya yabancı dil öğretiminde metin çalışmalarının; sözlü, yazılı ve edebî olmak üzere üç ayrı fonksiyonu vardır (Güz, 1983:176). Metinler bu fonksiyonları gerçekleştirmeye uygun olabilecek şekilde seçilmelidir.

Dil öğretimine yönelik çalışmalara bakıldığında Türk kaynakları arasında Divanü Lügat-it-Türk'ten daha önce Türkçenin öğretimine yönelik yazılan müstakil bir eser olmadığı görülmektedir. Gülensoy bu durumu, *“Orta Asya Türk-İslam dünyası, Kaşgarlı'nın iki dile ve kültüre ait bu eseri ile tanışmış ve Türkçenin yöntemli öğrenimini sağlamıştır. Oysa bu çağda Türklerle, Arap ve Fars dillerini öğretecek dil bilgisi türünden herhangi bir esere rastlanmamaktadır.”* (2000:259) şeklinde ifade etmektedir.

Divanda Türk edebiyatının ilk dönemlerine ait ürünlere yer verilmektedir. Bu eserler, Türk dilinin zenginliğini, geçmişten bugüne taşımaktadır ancak Kaşgarlı'nın bu eseri, Türkçenin zenginliğini, dili öğretme boyutuyla yansıtmaktadır. Eser, aynı zamanda bilimsel bir çalışma niteliği de taşımaktadır. Divanda belirttiğine göre Kaşgarlı, 26 Türk lehçesine ulaşarak bu lehçelerde kullanılan yedi binin üzerinde kelimeyi derlemiştir; bunları birbirleri ile karşılaştırmıştır. Yine aynı yöntemle Türk dilinin diğer bir zenginliği olan atasözlerini ve sözlü gelenekte yaşayan şiirleri de derlemiştir; eserini hedef dilin kullanım örnekleri olan metinlerle zenginleştirmiştir.

Kaşgarlı'nın divanda kullandığı üç yüze yakın dördlük şeklindeki şiir parçası ve çok sayıda atasözünden hareketle Divanü Lügat-it-Türk'ün, devrinin bir nevi folklor ve Türk halk edebiyatı antolojisi olduğu da söylenebilir. Özellikle eserdeki atasözlerinin günümüze kadar geldiği yapılan bilimsel çalışmalarda ortaya konmuştur. Bu atasözlerinin birçoğu günümüz Türkçesinde aktif olarak kullanılmakta; söz varlığının kalıplaşmış sözler grubunda Türkçeyi zenginleştiren husus olarak değerlendirilmektedir.

Divanü Lügat-it-Türk'teki metinler; edebî değeri olan, cümleleri sağlam, kelimeleri itina ile seçilmiş, Türkün yaşayış tarzını, estetik zevkini, inancını, düşüncelerini bugüne taşımıştır.

AMAÇ

Bu çalışmanın amacı, XI. yüzyılda Araplara Türkçe öğretmek amacıyla kaleme alınmış Divanü Lügat-it Türk'te kullanılan metinlerin, kelime öğretiminde Türkçenin kullanım örneklerini hangi ölçüde yansıttığını tespit etmektir.

YÖNTEM

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden “doküman incelemesi” yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2006:187). Bu çalışmada Divanü Lügat-it-Türk, “tümevarımcı betimsel analiz” yöntemiyle incelenerek eserde kelime öğretimi ile ilgili stratejiler belirlenmiş ve bu stratejiler eserden alınan örneklerle açıklanmıştır.

BULGULAR

Kaşgarlı, Araplara Türkçe öğretmek için kaleme aldığı eserine yaşayan Türkçeyi taşıdığını, “*Türk dili ile Arap dilinin at başı beraber yürüdükleri bilinsin diye Halil’in ‘Kitabül’ayn’ında yaptığı gibi kullanılmakta olan kelimelerle bırakılmış bulunan kelimeleri bu kitapta birlikte yazmak, ara sıra, yüreğime doğar dururdu. Lâkin benim tuttuğum yol daha doğrudur çünkü bu yolda kelimeleri bulmak daha kolaydır ve herkes bu yolu daha çok sever. Bunun içindir ki sözü kısa tutmak dileğiyle kullanılmayan kelimeleri bıraktım.*” (Atalay, 1992:7) ifadesiyle belirtirken divanın iletişime yönelik olduğunu ortaya koymaktadır. Bunu yaparken de Türkçenin kullanım örneklemelerinden faydalanmaktadır.

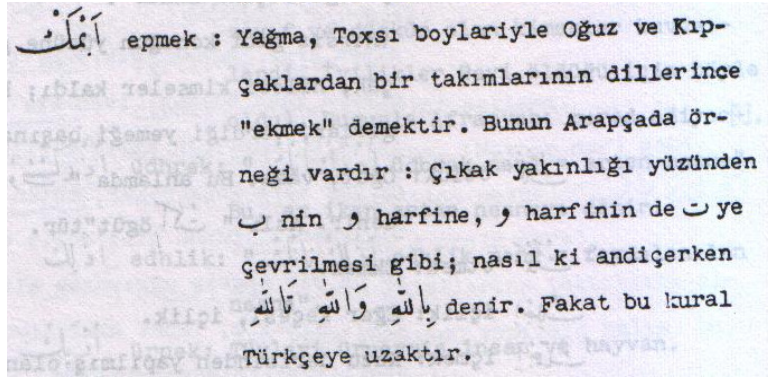
Günlük hayatın gerektirdiği dil yapılarının bilinmesi ve bunların hangi durumlarda nasıl kullanıldığının kavranması gerekir. Kaşgarlı bunu, kelimenin hangi cümle örgüsüyle ve hangi durumda kullanıldığını hedef dilin günlük kullanım örnekleriyle vermiştir:

ıçgındı: Ol kuşnu eligden ıçgındı = O, kuşu elinden kaçırdı. Nitekim “Yakadaki yalğagalı eligdeki ıçgınur savında dahi gelmiştir; “Yakadaki yalanırken eldeki kaybedilir.” (Yakasındaki yemek döküntülerini yalamakla uğraşan kimse, elindeki çanak ve çanağa benzer şeyleri kaybeder.) denmektedir. Bu sav bir şeye ihtiyacı olan kimsenin önce elindekini koruması yolunda söylenir.” Er ıçgındı = Adamcağz bir yere kendini tutamayarak yellendi ve bu yüzden utanı. (Atalay, 1992: 253-254)

Yukarıdaki örnekte görüldüğü gibi “ıçgındı” kelimesinin anlamı örneklemelerle kavratılmaya çalışılmakta; metinden hareketle kelimenin anlamı açıklanmaktadır. Kelimenin iki farklı anlam taşıdığı metin örnekleriyle sunulmakta ve anlamın pekişmesi için dilin kalıplaşmış ifade şekillerinden biri olan atasözü örneği ile de pekiştirilmektedir. Konuşma dilinde en çok kullanılan söz kalıpları içerisinde kelimeyi göstermeyi tercih eden Kaşgarlı’nın

atasözü örneklemelerini vermesinin bir sebebi de kelimeyi kültürel ortamında tanıtılabilmektir.

Kaşgarlı, kelimelerin kullanımlarıyla ilgili mukayeseler yaparak benzer ve farklı noktaları tespit eder. Divana bakıldığında Kaşgarlı'nın öncelikle bahsettiği 26 lehçe arasında daha sonra da Arapça ile Türkçe arasında hatta Farsça ile mukayeseler yaptığı görülür. (Onan, 2003:442). Aşağıya alınan örnekte bu nokta açık bir şekilde görülmektedir:



Divanın tercümesinden aynen alınan örnekte çeşitli boyların “epmek” kelimesini nasıl kullandığına dair bilgi verilmektedir. Aynı zamanda “epmek” ile ilgili yapılan açıklamada kelimenin, boylar arasındaki söyleyiş farklılıkları üzerinde durulmaktadır. Bu kelimenin örneklemeleriyle karşılaşılabilecek olan Araplara bu konuda bir ön bilgi verildiği söylenebilir.

Kelimenin hangi ekle daha çok kullanıldığı, yine metin örneklemelerinden hareketle verilmektedir:

edhgerdi: “ol kiçig sözüğ edhgerdi = O küçük sözü, bayağı sözü iyi gördü, onu tuttu.” Bu fiil çok kere nefiy hâlde kullanılır. “ol anıng sözün edhgermedi = O, onun sözünü saymadı tınmadı kulak asmadı.” “ol yawuz nenğni edhgerdi. = O, kötü şeyi düzeltti.” (Atalay, 1998:227)

“edhgerdi” kelimesi metin örneklemelerinde hem olumlu hem de olumsuz cümle yapısı ile sunulmaktadır. Bu da kelimenin kullanım alanını göstermesi bakımından önemlidir.

Bilindiği gibi Türkçede bir kelimenin pek çok anlamı olabilmektedir. Duygu ve düşüncelerdeki genişlik, derinlik ve anlamlılık dildeki sözcüklere yansımaktadır (Özbay, 2002:112). Türk milleti; duygu, düşünce ve kültür zenginliğini; kullandığı kelimeleri çok anlamlı hâle getirerek, kelimelere mecaz anlam yükleyerek ve benzetmeler yaparak Türkçeyi ifade kabiliyeti yüksek bir dil hâline getirmiştir. Kaşgarlı Mahmut, bu hususu Divanü

Lûgat-it- Türk'te kullanım olarak göstermiştir. Kelimelerin temel anlamının dışındaki mecaz, benzetme vb. anlamlarını örneklerden hareketle vermiştir:

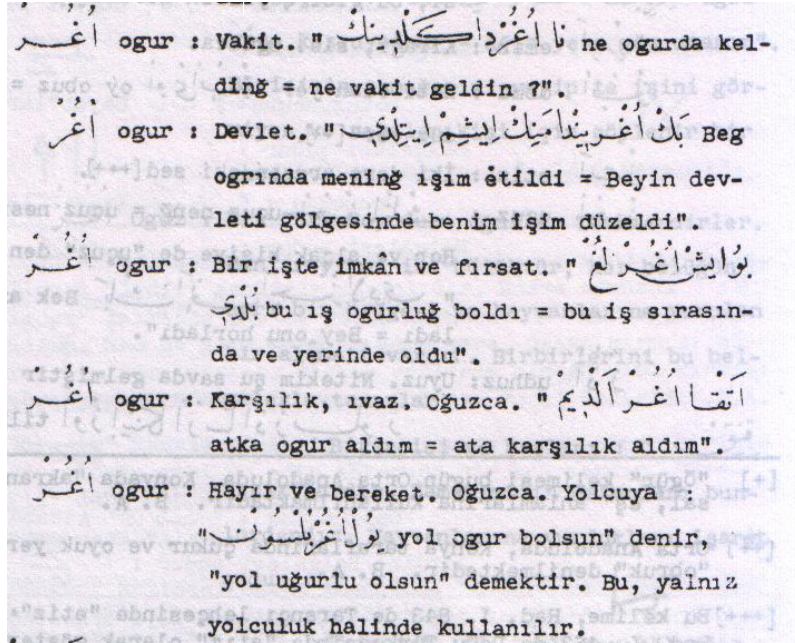
ıwrık: İbrik. Bu kelime hem söyleyişte hem anlamda Arapçaya uygun düşmüştür. Şu parçada dahi gelmiştir.

ıwrık başı kazlayı / Sağrak tolu közleyü / Sakınç kudhi kizleyü / Tün kün bile sewnelim

"İbrik başı kaz gibi, sürahi dolu göz gibi. Sıkıntıyı çukura(kuyuya) gizleyerek gece gündüz sevinelim." (İbriğin başı kaz boynu gibi dikilmiş, kâse göz gibi dolmuş. Kaygıyı gömelim, gece gündüz sevinelim.). (Atalay, 1992:99-100)

Yukarıdaki örnekte kelimenin anlamını açıklamada bir dördlükten yararlanılmaktadır. Bir şiirden alınan bu dördlük, Türk insanın estetik zevk ve yaşayışından örnekler sunması bakımından dikkat çekicidir.

Kaşgarlı birden fazla anlamı olan eş sesli kelimeleri ise tüm anlamları ile ayrı ayrı açıklamış ve bunları örneklerle pekiştirmiştir. Eserde eş sesli kelimeler, tek başlık altında değil karışıklığa yer vermeyecek şekilde ayrıca ele almış ve kelimenin açıklanan tüm anlamları cümle içinde kullanılmıştır. Aşağıya eserden aynen alınan bölüm, bu durumu örnelemektedir:



Metinler vasıtasıyla kültüre ait unsurlar da hedef dili öğrenmek isteyenlere kazandırılır. Çünkü dil öğretiminde kültür aktarımı oldukça önemlidir.

Dil eğitimi yapılırken o toplumun tarihi, coğrafyası, dünyaya bakışı, düşünüş tarzı, estetik anlayışı ve zevkleri de öğretilmelidir. Kaşgarlı Mahmut eserini kaleme alırken bu hususları dikkate almış ve Araplara Türkçe ile birlikte Türk kültürünü de öğretmeyi amaçlamıştır. Bunu yaparken Türk'ün; estetik anlayışını, edebî zevkini gösteren şiirleri, dünya görüşünü yansıtan atasözü ve deyimleri kullanmıştır. Aşağıdaki örnekler Türk kültürünün çeşitli yönlerinin bulunduğu metinlerdir:

uluğ: *Her şeyin büyüğü. Şu beyitte de gelmiştir:*

Uluğlukuğ bolsa sen edhgü kılın

Bolğul kişig Begler katın yahşi ulan

“Büyüklüğe eriştiğın zaman iyi huylu ol,

Beyler yanında iyiliğe araç olan kişi ol.” (Rütbe ve ululuk bulduğın zaman huyunu güzel kıl; Beyler yanda başkaları için daima hayır eriştiren kişi ol) (Atatlay, 1992, c. I.;64)

üdhik: *Aşk ve sevginin coşması. Şu parçada dahi gelmiştir:*

Üdhik mini komuttı / Sakınç manga yumuttı / Könglüm angar emitti / Yüzüm mening sargarur

“Sevgi beni coşturdu, sıkıntı başıma toplandı; ona gönlüm aktı, yüzüm sararıyor.” (Sevgilime karşı olan aşkım beni heyecana getirdi. Bende kaygı toplandı, gönlüm ona meyletti, onun için yüzüm sararır.) (Atatlay,1992, c. I.;69)

etil: *Kıpçak illerinde akan bir ırmağın adıdır, Bulgar denizine dökülür; bir kolu Rus diyarına gider. Şu parçada da gelmiştir:*

Etil suwı aka turur / Kaya tübü kaka turur / Balık telim baka turur / Kölüng takı küşerür

“İdil suyu akar durur; kayaların dibini döver durur; bol balıklar bakar durur; gölcük dahi taşar.” (İdil ırmağı katı dağın eteğini döverek akmaktadır. Suyun coşması yüzünden dolan gölde balıklar ve kurbağalar çoğalmıştır.) (Atatlay,1992, c. I.;73)

karga: *Karga. Şu savda dahi gelmiştir:*

Karga karısın kim bilir, kişi alasin kim tapar “ Karganın yaşlısını kim bilir, insanın içindekini kim anlar, kim sezer?” Şu beyitte dahi gelmiştir:

Karga kalı bilse mungın ol buz sukar / Awçı yaşıp tuzak taba mengge bakar

“Karga başına gelecek sıkıntıyı bilse gagasıyla bunu deler; halbuki avcı saklandığında karga tuzaktaki yeme bakar.” (Karga, kendisine gelecek olan sıkın-

tıyı ve açlığı bilse buzu deler; hâlbuki avcı kendisini sakladığı zaman, bilmeyerek, uzaktaki daneyi görerek tuzağa girer.) (Atatlay,1992, c. I,:426)

Yukarıya alınan örneklerden anlaşıldığı gibi Kaşgarlı'nın seçtiği metinlerde uzun ve karmaşık cümlelere yer verilmemiş; dilin kurallarını ve Türk kültürünü yansıtan, anlaşılır ve edebî metin örnekleri ile kelimeler öğretilmeye çalışılmıştır. Böylece hedef dilin kullanım örneklemeleri ile kelimelerin kalıcı hâle getirilmesi amaçlanmıştır. Bütün bu sayılan unsurlar günümüzde yabancılara Türkçe öğretirken metin seçiminde dikkat edilecek kurallar arasında yer almaktadır. Kaşgarlı, devri içerisinde bu noktaları tespit etmiş ve uygulamıştır.

SONUÇ

Divanü Lügat-it-Türk, Türkçenin öğretimi konusunda ilk eser olma özelliğini taşımaktadır. Eserin aynı zamanda sözlük tarzında hazırlanmış olması ve etimolojik incelemelere yer vermesi, dil öğretimi ve dil çalışmaları açısından ayrı bir önem arz etmektedir.

Eserde kelimeler, örneklemelemlerle sunulmaktadır. Çalışmada bu yönüyle ele alınan eserin incelenmesi sonucu şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Divanü Lügat-it-Türk'te Türkçe zaman zaman mukayeseli bir yöntemle ele alınmış; Türk dili, Arapça ile mukayese edilerek ses sisteminin ve seslerin doğru telaffuzunun öğrenilmesine önem verilmiştir.
2. Divanü Lügat-it-Türk'te dil öğretimi, metinlere dayandırılmıştır.
3. Kelimelerin birden fazla anlamı, metinlerle örneklendirilerek verilmiştir.
4. Eserde Türkçe öğrenmek isteyenlerin ihtiyaçları göz önünde bulundurulmuş, yaşayan ve yaygın olan kelimelerin öğretilmesi hedeflenmiştir.
5. Türkçe kelimelerin mecazlı ve benzetmeli kullanımları örneklerle somutlaştırılmış; Türkçeyi öğrenenlere dilin incelikleri kazandırılmaya çalışılmıştır.
6. Kelime kazandırmaya ve kullanımına ağırlık veren öğretim yönteminde atasözleri, deyimler ve şiir bölümleri kullanılmıştır.
7. Divanü Lügat-it-Türk'te dil öğretimi için kullanılan metinler, Türk kültürünü yansıtacak, dil öğretmeye uygun ve edebî-estetik özellikler taşımaktadır.

KAYNAKLAR

- Akyol, H. “Metinlerde Anlam Kurma”, Türklük Bilimi Araştırmaları, S. 13, 2003, Niğde.
- Akyol, H. (1997). “Kelime Öğretimi”. Millî Eğitim, 134
- Atalay, B. (1992). Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi I, II, III, IV.Cilt. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aygün, M. (1999). “Yabancı Dil Dersinde Sözcük Öğretimi ve Sözcük Dağarcığını Geliştirme Teknikleri”, Dil Dergisi, S. 78, s. 5-16.
- Budak, Y. (2000). “Sözcük Öğretimi ve Sözlüğün İşlevi”, Dil Dergisi, S. 92
- Coşkun, E. (2005). İlköğretim Öğrencilerinin Öyküleyici Anlatımlarında Bağdaşıklık, Tutarlılık ve Metin Elementleri. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çetinkaya, Z. (2002). İlköğretim İkinci Kademe Altıncı Sınıfta Ana Diline Ait Sözcüklerin Öğrenilmesi ve Kavranılmasına İlişkin Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale: Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ediger, M. (2002). Vocabulary Development and the Curriculum. **ERIC**, Belge no: ED473483. s. 1-13, (indirilme tarihi: 31.03.2008)
- Ergenç, İ. (2002). “Ana Dilinde ‘Türkçe’ Yapılan Eğitimin Kavram Gelişimine ve Düşünce Üretimine Etkisi” Türkçenin Dünü, Bugünü, Yarını Uluslararası Bilgi Şöleni Bildiriler, Kültür Bakanlığı Yayınları, 7-8 Ocak 2002, Ankara.
- Erkul, R. (2004). Cümle ve Metin Bilgisi. Ankara: Anı Yayınları.
- Göğüş, B. (1978). Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi. Ankara: Gül Yayınevi.
- Gülensoy, T. (2000). Türkçe El Kitabı. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Günay, D. (2003). Metin Bilgisi. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Güz, N. “Yabancı Dil Öğretiminde Yazınsal Betiklerden Yararlanma Sorunu”, Türk Dili- Dil Öğretim Özel Sayısı, S. 379-380, 1983, Ankara.
- Kaya, T. (1996). “Türk Dili ve Edebiyatı Eğitiminde Metin Seçimi”, Türk Edebiyatı, S.277.
- Kılıç, V. (2002). “Bir Metin Çözümleme Denemesi”, Türk Dili Dergisi, S. 90.
- Onan, B. (2003). “Divanü Lûgat-it-Türk’ün Dil Öğretim Yöntemleri ve Dünya Filolojisine Katkıları Bakımından Bir Değerlendirilmesi”, Türklük Bilimi Araştırmaları, S. 13.
- Özbay M.(2002). “Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretimi”, Türk Dili, S. 602.
- Öznlü, Ü. (1983). “Yabancı Dil Öğretiminde Yazınsal Metinlerin Yeri ve Kullanılması”, Türk Dili Dil Öğretim Özel Sayısı, S. 379-380.
- Takkaç, M. (1997). “Yabancı Dil Öğretiminde Temel Becerilerin Geliştirilmesi İçin Edebiyat Metinlerinin Kullanımı”, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, S. 8.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınları.